

УДК 374.7:81

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-586-599](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-586-599)

Остраус Юлія Михайлівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, 21018, <https://orcid.org/0000-0002-1151-5590>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ У ДОРΟΣЛИХ

Анотація. У статті розглянуто проблему формування англомовної компетентності у монологічному мовленні у дорослих студентів. Оскільки глобалізація змінює міжнародну комунікацію, володіння англійською мовою стає цінним активом для дорослих, які прагнуть просуватися по кар'єрних сходах, брати участь у міжкультурній взаємодії та бути в курсі останніх досягнень науки. Мета статті - дослідити труднощі, з якими стикаються дорослі студенти під час розвитку навичок монологічного мовлення англійською мовою, та запропонувати методичні прийоми, які можуть допомогти їм подолати ці труднощі. Матеріалом дослідження є наукові праці у галузі педагогіки, методики викладання іноземних мов, психології та психолінгвістики, а також практичний досвід викладання англійської мови в групах дорослих. З'ясовано, що на формування англомовної компетентності у монологічному мовленні у дорослих впливають різноманітні фактори, пов'язані з впливом рідної мови. Зокрема, студентам складно уявити своє висловлювання в цілому, підбирати ключові слова та фрази, долати міжмовну інтерференцію. Серед психологічних факторів, що викликають труднощі в монологічному мовленні дорослих – страх помилок чи критики, надмірна вимогливість до свого мовлення, невміння знаходити ідеї та теми для висловлювання, зловживання онлайн-перекладачами. Запропоновано методичні стратегії та педагогічні прийоми, які допоможуть дорослим подолати ці труднощі. Вони включають створення сприятливого навчального середовища, яке зменшує страх зробити помилку, надання студентам конструктивного зворотного зв'язку, заохочення творчого мислення та генерування ідей, запобігання надмірному використанню онлайн-перекладачів. Зроблено висновок, що монологічне усне мовлення на

заняттях з англійської мови викликає у дорослих студентів чимало труднощів. У процесі формування англомовної компетентності у монологічному мовленні у дорослих викладач повинен враховувати психолого-педагогічні особливості навчання дорослих та їхні індивідуальні характеристики.

Ключові слова: іншомовне спілкування, англійська мова, монологічне мовлення, компетентність у монологічному мовленні, освіта дорослих.

Ostraus Yuliia Mykhailivna Ph. D. (Pedagogy), assistant professor of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Pirogov Memorial Medical University, Pyrohova St, 56, Vinnytsia, 21018, <https://orcid.org/0000-0002-1151-5590>

CHARACTERISTICS OF COMPETENCE IN ENGLISH MONOLOGUE FORMATION IN ADULTS

Abstract. The article refers to the issue of competence in English monologue formation in adults. As globalization is reshaping the international communication, proficiency in English has become a valuable asset for adults seeking to advance their careers, engage in cross-cultural interactions, and keep up to date with the latest developments in science. The aim of the article is to explore the challenges that adult learners encounter during the development of monologue skills in English and to propose pedagogical strategies that can help them to overcome these challenges. The author analyzed scientific works in pedagogy, methodology of language teaching, psychology and psycholinguistics, as well as practical experience of teaching English to adults. The author found that various factors related to the influence of the native language affect the competence in English monologue formation in adults. Students have trouble conceptualizing their expression as a whole, selecting key words and phrases, and overcoming cross-linguistic influence. Furthermore, there are psychological factors that contribute to difficulties in English monologue skills development. They are fear of making mistakes or receiving criticism, high requirements for their language proficiency, inability to generate ideas and topics for expressions, and misuse of online translators. The article proposes methodical strategies and pedagogical approaches that can assist adults in overcoming these challenges. Through targeted interventions, learners can improve their competence in English monologue. The strategies include providing a supportive and encouraging learning environment that reduces the fear of

making mistakes, giving students constructive feedback, encouraging critical thinking and idea generation, and discouraging excessive use of online translation tools. In conclusion, to foster competence in English monologue, an instructor should select methodical strategies and pedagogical techniques, taking into account psychological and pedagogical features of adult teaching and learners' individual characteristics.

Keywords: foreign language communication, English language, monologue, competence in monologue, adult education.

Постановка проблеми. У сучасному світі англійська мова стала своєрідним міжнародним мовним інструментом та необхідним елементом професійного життя для кожної особи. Нині дедалі більше дорослих звертають свою увагу на вивчення цієї мови, оскільки комунікація в сфері бізнесу, туризму, науки і культури часто вимагає вміння спілкуватися англійською. Це також створює нові можливості для розширення особистих та професійних горизонтів, сприяє побудові міжнародних зв'язків і співпраці, зростанню конкурентоспроможності у глобальному світі.

Основна ціль вивчення англійської мови полягає в розвитку комунікативної компетентності студентів, тобто їхньої здатності та готовності до прямого спілкування, що охоплює аудитивну компетентність і компетентності в діалогічному й монологічному мовленні. Тож формування англійської компетентності у монологічному мовленні є одним із найважливіших аспектів мовної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці досліджували проблему навчання іноземних мов дорослих, звертаючи особливу увагу на психологічні особливості дорослого як суб'єкта навчання (С. Жаботинська і Є. Плахотнюк, Т. Пернарівська, Р. Преснер, Л. Цвяк, О. Яцишин та ін.), умови успішного вивчення іноземної мови дорослими (Ю. Крилова-Грек, О. Щербина, І. Семеняко та О. Леонтьєва та ін.) та доцільні стратегії, форми і методи навчання дорослих (С. Бортник, О. Василенко, С. Сисоєва та ін.). Питання формування у студентів іншомовної компетентності в монологічному мовленні перебуває в центрі уваги науковців-методистів: Ю. Авсюкевич, О. Баб'юк, Н. Білан, Г. Бойко, О. Вацило, С. Кіржнер, В. Пащук, О. Устименко та ін. Попри те, що у науковому доробку українських учених є чимало праць, присвячених розвитку англійської компетентності у монологічному мовленні, особливості цього процесу у мовній освіті дорослих залишилися без належного аналізу.

Мета статті – вивчити особливості формування англомовної компетентності у монологічному мовленні дорослих, виявити типові труднощі, що виникають під час оволодіння цією компетентністю, та запропонувати педагогічні прийоми, які можуть бути застосовані викладачем для усунення цих труднощів. Для досягнення поставленої мети було досліджено сучасні наукові джерела з педагогіки, методики викладання іноземних мов, психології та психолінгвістики, а також проведено аналіз практичного досвіду викладання на курсах англійської мови для професорсько-викладацького складу Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова за період з 2016 по 2023 роки. Вік слухачів курсів охоплював діапазон від аспірантів, тобто 25 років, до співробітників у віці 65 років. Рівень володіння англійською мовою на початку проходження курсів також був різним – від початкового (Elementary, A2) до вище середнього (Upper Intermediate, B2).

Виклад основного матеріалу. Під монологічним мовленням розуміють усну форму спілкування, у процесі якого одна особа здійснює розгорнуте, зв'язне і неперервне висловлювання, спрямоване на одного чи кількох співрозмовників або слухачів. Монологічне мовлення, якому навчаються при вивченні іноземної мови, виступає складовою частиною діалогу чи групової дискусії, в загальний контекст яких повинні логічно вписуватися власне монологічні висловлювання [1; 2; 3]. Психологічними особливостями монологічного мовлення науковці вважають однонаправленість, зв'язність, тематичність, контекстуальність, безперервність послідовність та логічність. До мовних особливостей монологічного мовлення відносять структурну завершеність речень, досить складний синтаксис, повноту та зв'язність висловлювань, розгорнутість та різноманітну структуру фраз [4; 5].

У контексті викладання англійської мови розрізняють два види монологічного мовлення – підготовлене та непідготовлене. Підготовлене мовлення є висловлюванням, компоненти якого попередньо відпрацьовуються та автоматизуються, а потім відтворюються у вигляді повідомлення чи розповіді. Непідготовлене або спонтанне мовлення передбачає такий рівень володіння мовою, коли мовець здатний без попередньої підготовки, без використання заздалегідь встановлених мовних одиниць, без зовнішньої стимуляції чи допомоги викладача використовувати раніше засвоєний мовний та мовленнєвий матеріал у нових комбінаціях та ситуаціях, які не виникали на попередніх етапах занять. Варто зазначити, що ці два види

монологічного мовлення тісно пов'язані, оскільки навчання підготовленого мовлення є частиною процесу формування уміння спонтанного мовлення [6, с. 170].

Відповідно до визначення О. Устименко, компетентність у монологічному мовленні – це «здатність реалізувати усномовленнєву комунікацію у монологічній формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях відповідно до комунікативного завдання» [3, с. 3]. Подібної точки зору дотримується О. Баб'юк, розуміючи цю компетентність як здатність особистості успішно організовувати своє усне мовлення у формі монологу, вибирати відповідні ситуації та використовувати вербальні та невербальні засоби для ефективного виконання комунікативних завдань [7, с. 38].

На наш погляд, формування англомовної компетентності у монологічному мовленні у дорослих є одним із найскладніших аспектів навчання англійської мови. Це обумовлено насамперед великою кількістю непростих завдань, які мовець виконує під час монологічного висловлювання. А саме необхідно: мати чітке уявлення про своє висловлювання в цілому; пам'ятати сказане раніше; зберігати в пам'яті ключові слова та фрази для майбутніх висловлювань; формулювати фразу, яка висловлюється в певний момент; складати речення з визначених компонентів; долати інтерференцію рідної мови; слухати своє мовлення, контролювати його коректність та за потреби виправляти помилки в тих фразах, що вже прозвучали [5, с. 347]. Деякі з цих завдань становлять особливу складність для дорослих, що вивчають англійську мову. Розглянемо ці труднощі детальніше.

Дорослі, що вивчають англійську, досить часто не можуть завершити речення чи розповідь, яку розпочали, саме через те, що на початку мовлення не продумують своє висловлювання в цілому. У процесі говоріння вони намагаються зробити дослівний переклад з рідної мови. Однак на рідній мові вони висловлюються, використовуючи досить складні вирази, структури та речення, і правильно перекласти свої думки на англійську мову, якою не володіють досконало, вони не можуть. Це особливо характерно для осіб з вищою освітою, науковців, викладачів навчальних закладів, які звикли до ділового стилю спілкування. Для подолання цієї проблеми викладачеві потрібно пояснювати студентам яким чином структура та логіка англійського речення відрізняються від оформлення думки рідною мовою, розкривати особливості розмовного стилю мовлення. Необхідно також постійно наголошувати, що володіння англійською мовою передбачає висловлення власних ідей засобами цієї мови, а не

буквальний переклад своїх думок з рідної мови. У випадку, коли студенти ще не готові до спонтанного мовлення, викладач може надати їм 3-5 хвилин, щоб підготуватися та продумати своє висловлювання, або рекомендувати занотувати свою розповідь, якщо студенти знаходяться на початковому етапі вивчення мови. Іноді варто заохочувати студентів перефразовувати речення, використовуючи простішу лексику та граматичні конструкції, які вже вивчені. Наприклад, описуючи район міста, де він проживає, студент не може продовжити розповідь, оскільки намагається перекласти на англійську *«Якби в мене не було дітей, мені було б не важливо чи є в моєму районі школи та дитячі садочки (If I didn't have children, I wouldn't care if there were schools and kindergartens in my neighborhood)»*, хоча умовні речення цього типу ще не були вивчені. У цьому випадку викладач рекомендує перебудувати речення і висловити цю ж ідею, використовуючи вже відомі фрази і граматичні конструкції. Якщо студенту складно це зробити самостійно, викладач пропонує свій варіант українською мовою – *«У мене є діти, тому мені важливо, що в моєму районі є школи та дитячі садочки (I have children, so it is important to me that there are schools and kindergartens in my neighborhood)»*.

Ще однією з труднощів, які виникають перед дорослими студентами у процесі монологічного мовлення, є підбір ключових слів та фраз для висловлювання. Досить поширеною є ситуація, коли студент під час висловлювання запитує викладача переклад якогось слова на англійську. При цьому це слово може бути вже знайомим студенту, яке він не може пригадати, або взагалі йому невідомим. Цю ситуацію обумовлюють недостатня здатність до цілісного планування висловлювання, використання тактики буквального перекладу з рідної мови та невміння застосовувати наявні в їхній пам'яті мовленнєві засоби. В такому випадку просто перекласти слово чи фразу є малоефективним методом, оскільки він не сприяє розвитку мовлення студента, не дає йому змоги висловлюватися самостійно. Щоб допомогти дорослим справитися з цією проблемою викладачеві варто: пояснювати студентам, що одну ідею можна висловити різними фразами; спонукати їх підбирати лексику з того матеріалу, який було вивчено; пропонувати підібрати синоніми до слова, що викликає труднощі; навести приклад подібного висловлювання з іншою лексикою; допомогти перебудувати речення чи фразу так, щоб там використовувалася інші слова. Загалом, навіть при мінімальному лексичному запасі студенти можуть висловлювати свої думки. Головне

завдання викладача – навчити студентів зосереджуватися на ідеї висловлювання та відповідно до неї підбирати мовні засоби, не орієнтуючись на лексичний склад рідної мови. Прикладом невміння підібрати фрази для монологічного висловлювання може бути наступна ситуація. Студент описує людину, якою він захоплюється і не може сформулювати речення *«Вона страждала на рак, але була дуже життєрадісною (She suffered from cancer, but was very cheerful)»*, тому що не може пригадати англійською *«страждати на рак»*, *«життєрадісний»*. Викладач не пропонує йому готові вирази англійською, а заохочує пошукати інші фрази з подібним значенням, наводить студента на відомі йому слова. Зрештою, студент самостійно складає речення *«Вона мала важку хворобу, але була оптимістичною (She had a serious illness, but she was optimistic)»*. В цьому випадку студент знає всі слова, що йому необхідні для висловлення запланованої ідеї, але не може їх підібрати через те, що занадто зосереджується саме на фразах рідної мови. Як свідчить власний багаторічний досвід роботи з дорослими, така сконцентрованість на рідній мові у них набагато сильніша, ніж у молоді. Для того, щоб її подолати необхідно прикласти чимало зусиль та витратити багато часу.

Продовжуючи тему впливу рідної мови, розглянемо явище міжмовної інтерференції, яке з'являється внаслідок процесу іншомовної комунікації. Науковці пропонують значну кількість визначень інтерференції, однак більшість із них поділяють думку, що це «певне відхилення від мовних норм, яке відбувається при зіткненні мовних кодів, коли мова, яка домінує у вжитку, здійснює вплив на потенційно слабшу мовну систему, що вивчається» [8, с.153]. Виникнення інтерференції обумовлене тим, що особа будує своє висловлювання на іншій мові згідно з нормами рідної мови, створюючи зв'язки та відношення між мовними аспектами іноземної мови, які є неприродними для неї. Тобто відбувається порушення норм іноземної мови через неусвідомлене перенесення мовних умінь та навичок, сформованих рідною мовою [8; 9].

Ми погоджуємося з думкою науковців [10], що труднощі у вивченні іноземної мови у дорослих зазвичай виникають в результаті впливу досвіду першої мови. Це пов'язане з тим, що оволодіння іноземною мовою в дорослому віці має дещо інший характер, ніж у дитинстві. Здебільшого дорослі прагнуть глибоко проаналізувати мовний матеріал, що вивчається. Для них характерні логічні розмірковування, а не механічне запам'ятовування. Навчання дорослих тісно пов'язане з попереднім досвідом, з яким повинні корелювати нові

знання [11; 12; 13; 14]. Тому вони схильні зіставляти нову інформацію з наявними у них мовними знаннями, використовувати аналогії та створювати асоціації з рідною мовою, встановлювати паралелі. Саме це й стає передумовою для виникнення міжмовної інтерференції.

Відповідно до наших спостережень, серед різних видів інтерференції, які визначають дослідники [8; 9], у процесі формування англомовної компетентності у монологічному мовленні у дорослих найчастіше можна спостерігати фонетичну, граматичну та лексичну. Фонетична інтерференція охоплює некоректну артикуляцію звуків, помилки у постановці наголосів у словах і фразах, невірне використання інтонації у різних типах речень. Якщо артикуляцію звуків та помилки у наголосах досить легко скоригувати у дорослих, то формування у них інтонаційних навичок є непростим завданням. Багатьом дорослим властивий недостатньо розвинений «інтонаційний слух», що ускладнює їхню здатність розрізняти та точно відтворювати інтонаційні особливості англійської мови. Виконуючи спеціальні фонетичні вправи, вони намагаються контролювати свою інтонацію, але під час спонтанного монологічного мовлення схильні нехтувати цим аспектом мови. Поліпшення інтонаційних навичок дорослих можливе шляхом виконання тренувальних вправ на імітацію інтонації та свідомого засвоєння у процесі пояснення та аналізу інтонаційних моделей.

Граматична інтерференція зазвичай виявляється через неправильний порядок слів у реченні, некоректне використання часових форм, артиклів, прийменників, однини та множини, а також труднощі при узгодженні часів, передачі непрямої мови, побудові умовних і складних речень. При цьому, дорослі можуть чудово володіти граматичним матеріалом і уникати граматичних помилок під час виконання тренувальних завдань або в письмовому мовленні. Проте, саме під час спонтанного монологічного мовлення ця форма інтерференції часто проявляється особливо яскраво. У такій ситуації, краще уникати негайного виправлення всіх недоліків та переривання студента. Викладач може занотувати основні помилки і потім попросити студента ще раз сформулювати ці речення, нагадуючи граматичні правила, що необхідно застосувати. Таким чином, студент глибше розуміє свої помилки і свідомо коригує граматичні конструкції, які викликають у нього труднощі. Допоміжним засобом подолання граматичної інтерференції є порівняльний аналіз явищ у рідній та іноземній мовах, який допомагає виявити подібні та відмінні риси цих мов.

При лексичній інтерференції відбувається втручання лексики рідної мови в англійську. Серед дорослих студентів це явище призводить до калькування словосполучень на англійській мові, які вони утворюють за аналогією з українською. Прикладами калькованих словосполучень можуть бути: *“buy products”* замість *“do shopping for food”*, *“bear children”* замість *“have children”*, *“go to parents”* замість *“visit parents”*, *“make photos”* замість *“take photos”*, *“go to a course”* замість *“do a course”*, *“all inclusive”* замість *“package tour”*, *“forget a wallet at home”* замість *“leave a wallet at home”*. Ще одним проявом цього виду інтерференції є вибір слова, яке не відповідає змісту певної фрази, хоча має подібне, але не повністю ідентичне значення. Наприклад, слово *“know”* часто використовується замість *“find out”* чи *“learn”*, *“remember”* – замість *“recall”* чи *“think back”*, *“offer”* – замість *“suggest”*. Для зменшення впливу лексичної інтерференції викладачеві необхідно пояснювати відтінки значень слів, а також спонукати студентів запам'ятовувати не тільки окремі слова, а й словосполучення з ними.

Науковці [13; 15; 16; 17] зазначають, що внаслідок психологічних факторів у дорослих виникає ряд труднощів, пов'язаних з вивченням англійської мови. Наші спостереження дозволяють нам окреслити ті з них, що найбільше впливають на формування англомовної компетентності у монологічному мовленні.

На початковому етапі навчання в групі надзвичайно поширеною є ситуація, коли дорослі студенти соромляться говорити через страх помилок чи критики. Викладачеві варто розпочати роботу з такими слухачами саме з подолання цієї перешкоди, оскільки в іншому випадку вони будуть поводитися скуто і пасивно. Для цього потрібно створити доброзичливу неформальну атмосферу на заняттях, не оцінювати знання студентів, не порівнювати їх між собою, уникати критики, проявляти делікатність при виправленні помилок, підкреслювати їхні найменші успіхи, переконувати студентів, що помилки є природним явищем у вивченні англійської мови.

Крім цього дорослі дуже вимогливі до свого мовлення і вважають, що краще не починати говорити, якщо вони не володіють мовою на високому рівні. Досить поширеними є також невпевненість у своїх можливостях та переконання, що говорити на англійській мові можливо лише після багатьох місяців навчання. Застосування комунікативної методики викладання, що передбачає постійне вживання мови в реальних комунікативних ситуаціях, а також використання ігрових та інтерактивних методів навчання допомагають усунути ці упередження.

Цікаві комунікативні завдання для розминки на початку кожного заняття не тільки допоможуть студентам налаштуватися на роботу та повторити вивчений матеріал, а й сприятимуть усуненню зазначених вище негативних факторів, створюватимуть умови для розвитку англомовної компетентності у монологічному мовленні. Ці завдання необхідно формулювати таким чином, щоб студенти використали лексичний чи граматичний матеріал попереднього заняття і здійснили коротке монологічне висловлювання. Наприклад, після вивчення прикметників, що описують риси характеру, можна запропонувати студентам обрати трьох людей, яких вони добре знають, і описати їх, використовуючи вивчені прикметники.

Іноді виникає ситуація, коли студентам немає чого сказати з певного питання навіть рідною мовою. Зазвичай це відбувається тоді, коли їх просять висловити власну точку зору з певного питання, яке вони раніше не обдумували, або розповісти про певний випадок з власного життя. Зазвичай дорослі вважають, що від них очікують досить глибокого аналізу проблеми та різних точок зору на неї, або детального опису певної події. Недостатнє володіння широким спектром лексики, яка для цього необхідна, призводить до відчуття збентеженості та нездатності висловити свої думки. У такій ситуації викладачеві слід пояснити студенту який об'єм висловлювання є достатнім для його рівня володіння мовою. Безпосередньо пропонувати свої ідеї для монологу викладачеві тут не варто, але можна підштовхнути студента до якоїсь думки чи допомогти йому зосередитися на одній ідеї, ставлячи навідні питання. Іноді студентам корисно послухати зразок такого висловлювання, але це доречно робити лише в тих ситуаціях, коли вони не зможуть його копіювати. Так, власна розповідь викладача про свій день народження, який найбільше запам'ятався, може допомогти студентам побудувати свій монолог на цю тему. Однак, висловлення викладачем своєї точки зору на питання *«Чи вважаєте ви, що люди занадто залежні від комп'ютерів?»* може відволікти увагу студентів від вираження своїх думок.

Серед чинників, що викликають труднощі в монологічному мовленні дорослих, слід зазначити також невміння обирати тему висловлювання. У випадках, коли потрібно виконати такі комунікативні завдання, як розповідь про цікаве місце в Україні або видатну особистість, студенти самостійно визначають тему свого монологу. Ми зауважили, що дехто з них схильний робити свій вибір, не обмірковуючи заздалегідь необхідну лексику. Наприклад, студент

виконує завдання «Розкажіть про корисний Інтернет сайт, який ви відвідуєте» і починає розповідь про сайт з продажу автомобілів, хоча лексикою цієї теми він взагалі не володіє. Відповідно, студент розгублюється і не в змозі сформулювати навіть кілька речень. Викладач пропонує йому інші варіанти теми монологу – сайт з прогнозом погоди, сайт новин чи сайт популярного Інтернет магазину. Тож студентам потрібно нагадувати, що вибір теми висловлювання повинен ґрунтуватися на тій лексиці, якою вони добре володіють.

Ще одним фактором, який негативно впливає на компетентність у монологічному мовленні, є зловживання онлайн-перекладачами. В сучасному світі не тільки молоді люди, а й дорослі стали залежними від Інтернет-технологій. Онлайн-перекладачі здаються їм простим та ефективним засобом, який швидко підшукає необхідні слова та фрази. Однак, вони часто надають буквальні переклади, не враховуючи відтінки значень слів та виразів, що може призвести до недоречного використання лексики у реальних розмовах. Крім того часте використання цього засобу призводить до нездатності самостійно висловлювати власні думки на англійській мові, оскільки студенти покладаються на автоматичний переклад замість власного аналізу та формулювання висловів. У результаті не розвиваються уміння студентів спонтанно реагувати на питання та комунікативні ситуації через відсутність практики вільного висловлювання думок. Звісно, роль викладача у разі виявлення такої проблеми полягає у поясненні студентам шкоди від використання онлайн-перекладачів при вивченні англійської мови.

Висновки. У підсумку зазначимо, що монологічне усне мовлення на заняттях з англійської мови викликає у дорослих студентів чимало труднощів, які пов'язані з психологічними чинниками та з потужним впливом рідної мови. З метою формування англомовної компетентності у монологічному мовленні викладач повинен підбирати методичні стратегії та педагогічні прийоми, звертаючи увагу на психолого-педагогічні особливості навчання дорослих та їхні індивідуальні характеристики. Проблема іншомовної освіти дорослих потребує подальших досліджень та розробки навчальних методик, які враховують потенціал їхніх вікових особливостей з метою підвищення ефективності засвоєння іноземної мови.

Література:

1. Бойко Г. А. Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні у майбутніх фахівців з харчових технологій у процесі самостійної роботи: дис. ... доктора філософії: 011. Київ, 2020. 252 с. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1159?show=full>.

2. Гембарук А. С., Холод І. В. Методика навчання англійської мови: навчально-методичний посібник. Умань: Алмі, 2019. 160 с.

3. Устименко О. М. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2013. № 1. С. 3-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2013_1_2.

4. Пашук В. С. Навчання студентів мовних спеціальностей усного англійського монологічного мовлення з використанням автентичних художніх фільмів: автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2002. 21 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124025038>.

5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б. та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

6. Білан Н. Формування навичок іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців аграрного профілю. *Молодь і ринок*. 2016. № 3. С. 168-172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_3_35.

7. Бабюк О. В. Формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль, 2019. 274 с. URL: https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/k-58-053-05/Dis_Babjuk.pdf.

8. Крюкова Ю. Д. Міжмовна інтерференція та психологічні бар'єри у процесі вивчення іноземних мов: шляхи подолання. *Нова філологія*. 2022. №85. С. 150-156. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-85-21>.

9. Волошок І. Ю. Інтерференція та її типи на різних мовних рівнях. *Педагогічні науки*. 2012. Вип. 62. С. 81-85. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/2865>.

10. Жаботинська С. А., Плахотнюк Є. І. Вивчення іноземної мови дорослими: нейрокогнітивний ракурс. *Мовознавчий вісник*. 2016. №21. С. 7-17. URL: <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/865>.

11. Пернарівська Т. П. Особливості освіти дорослих у контексті вивчення іноземних мов. *Педагогічні науки*. 2019. №86. С. 146-150. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2019-86-26>.

12. Преснер Р. Специфіка навчання іноземних мов дорослих. *Людинознавчі студії. Серія: Педагогіка*. 2015. №31. С. 251-259. URL: <https://dspu.edu.ua/pedagogics/arhiv/31/27.pdf>.

13. Цвяк Л. В. Психолого-педагогічні умови ефективного навчання дорослих іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2014. №30. С. 178-180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_66.

14. Бортник С. Б. Особливості навчання викладачів на курсах іноземних мов як приклад освіти дорослих. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2018. Т. 29(68), № 2. С. 12-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29%2868%29_2_5.

15. Василенко О. В. Навчання іншомовної комунікації в системі освіти дорослих. *Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів та фахівців з права: матеріали IX Міжвузівської науково-практичної інтернет-конференції, м. Київ, 25 квітня 2019 р. Київ, 2019. С. 10-13. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14481>.*

16. Щербина О. О., Семеняко І. М., Леонтьєва О. В. Psychological comfort in adult foreign language classroom. *Педагогічні науки*. 2021. №151. С. 213-218. DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-151.2021.24>.

17. Яцишин О. М. Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови дорослих слухачів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. №46. С. 362-366. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2016_46_93.

References:

1. Boiko, H. A. (2020). Formuvannya profesiino oriietovanoi anhlomovnoi kompetentnosti v monolohichnomu movlenni u maibutnikh fakhivtsiv z kharchovykh tekhnolohii u protsesi samostiinoi roboty [Self-study development of professionally oriented English monologic speech competence by food technologists in training]. *PhD thesis*. Retrieved from <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1159?show=full>. [in Ukrainian].

2. Gembарuk, A. S. & Kholod I.V. (2019). *Metodyka navchannia anhliiskoi movy [Methodology of teaching English]*. Uman: Almi. [in Ukrainian].

3. Ustymenko, O. (2013). Navchannia inshomovnoho monolohichnoho movlennia v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu [Teaching foreign monologic communication in the aspect of the competency-based approach]. *Inozemni movy – Foreign Languages*, 1, 3-9. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2013_1_2. [in Ukrainian].

4. Pashchuk, V. S. (2002). Navchannia studentiv movnykh spetsialnostei usnoho anhliiskoho monolohichnoho movlennia z vykorystanniam avtentychnykh khudozhnykh filmiv [Teaching the students of language departments oral monological utterance in English with the use of authentic feature films]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Retrieved from <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124025038>. [in Ukrainian].

5. Bigych, O. B., Boretska, A. E. Borysko, N. F., Gaponova, S. V., Mayer, N. V., Nikolaeva, S. Y., et al. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur [Methods of teaching foreign languages and cultures]*. Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian].

6. Bilan, N. (2016). Formuvannya navychok inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoho profilu [The formation of foreign professional communication skills of future specialists of agrarian profile]. *Molod i rynok – Youth & Market*, 3, 168-172. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_3_35. [in Ukrainian].

7. Babiuk, O. V. (2019). Formuvannya profesiino oriietovanoi anhlomovnoi kompetentnosti v monolohichnomu movlenni maibutnikh fakhivtsiv sfery turyzmu [Development of professional English competence in spoken production of prospective specialists in the field of tourism]. *Candidate's thesis*. Retrieved from https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/k-58-053-05/Dis_Babjuk.pdf. [in Ukrainian].

8. Kriukova, Yu. D. (2022). Mizhmovna interferentsiia ta psykholohichni bariery u protsesi vyvchennia inozemnykh mov: shliakhy podolannia [Interlingual interference and psychological barriers in the course of foreign language learning in the higher education establishments: ways of solutions]. *Nova filolohiia – New Philology*, 85, 150-156. doi: 10.26661/2414-1135-2022-85-21. [in Ukrainian].

9. Voloshok, I. Y. (2012). Interferentsiia ta yii typy na riznykh movnykh rivniakh [Interference and its types at different language levels]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*, 62, 81-85. Retrieved from URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/2865>. [in Ukrainian].

10. Zhabotynska, S. A. & Plakhotnyuk, Y. I. (2016). Vyvchennia inozemnoi movy doroslymy: neirokohnityvnyi rakurs [Acquisition of a foreign language by adult learners: neurocognitive factors]. *Movoznavchyi visnyk – Linguistic Bulletin*, 21, 7-17. Retrieved from <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/865>. [in Ukrainian].

11. Pernarivska, T. P. (2019). Osoblyvosti osvity doroslykh u konteksti vyvchennia inozemnykh mov [Features of adult education in the context of studying foreign languages]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*, 86, 146-150. doi: 10.32999/ksu2413-1865/2019-86-26. [in Ukrainian].

12. Presner, R. (2015). Spetsyfika navchannia inozemnykh mov doroslykh [Specific of learning foreign languages by adults]. *Liudynoznavchi studii. Serii: Pedahohika – Human Studies. Series “Pedagogy”*, 31, 251-259. Retrieved from <https://dspu.edu.ua/pedagogics/arhiv/31/27.pdf>. [in Ukrainian].

13. Tsviak, L. (2014). Psykholoho-pedahohichni umovy efektyvnoho navchannia doroslykh inozemnoi movy [Psychological and pedagogical conditions for effective teaching a foreign language to adults]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: “Pedahohika. Sotsialna robota” – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: “Pedagogy. Social Work”*, 30, 178-180. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_66. [in Ukrainian].

14. Bortnyk, S. B. (2018). Osoblyvosti navchannia vykladachiv na kursakh inozemnykh mov yak pryklad osvity doroslykh [Peculiarities of teacher learning / training at foreign language courses as an example of adult education]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii – Scientific Notes of Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Social communications*, 29(68), 12-17. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29%2868%29_2_5. [in Ukrainian].

15. Vasylenko, O. V. (2019). Navchannia inshomovnoi komunikatsii v systemi osvity doroslykh [Teaching foreign language communication in adult education system]. *Proceedings from: IX Mizhvuzivska naukovo-praktychna internet-konferentsiia “Inshomovna pidhotovka pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv ta fakhivtsiv z prava” – the IX Interuniversity Scientific and Practical Internet Conference “Foreign Language Training for Law Enforcement Officers and Legal Professionals”*, 10-13. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14481>. [in Ukrainian].

16. Shcherbyna, O., Semeniako, I. & Leontieva, O. (2021). Psychological comfort in adult foreign language classroom. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*, 151, 213-218. doi: 10.31392/NZ-npu-151.2021.24.

17. Yatsyshin, O. (2016). Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti navchannia inozemnoi movy doroslykh slukhachiv [Psychological and pedagogical peculiarities of teaching foreign languages to adult learner]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problem – Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 46, 362-366. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2016_46_93. [in Ukrainian].